

A NÖVÉNYVÉDŐSZEREK KÖRNYEZETI HATÁSAI, KOCKÁZATAI

„Az Európai Zöld Megállapodás és a
növényvédőszer-használat csökkentése”
című szeminárium

Budapest, Magvető Café
2023. május 04.

Tóth Gergő

Akvakultúra és Környezetbiztonsági Intézet
Környezetbiztonsági Tanszék

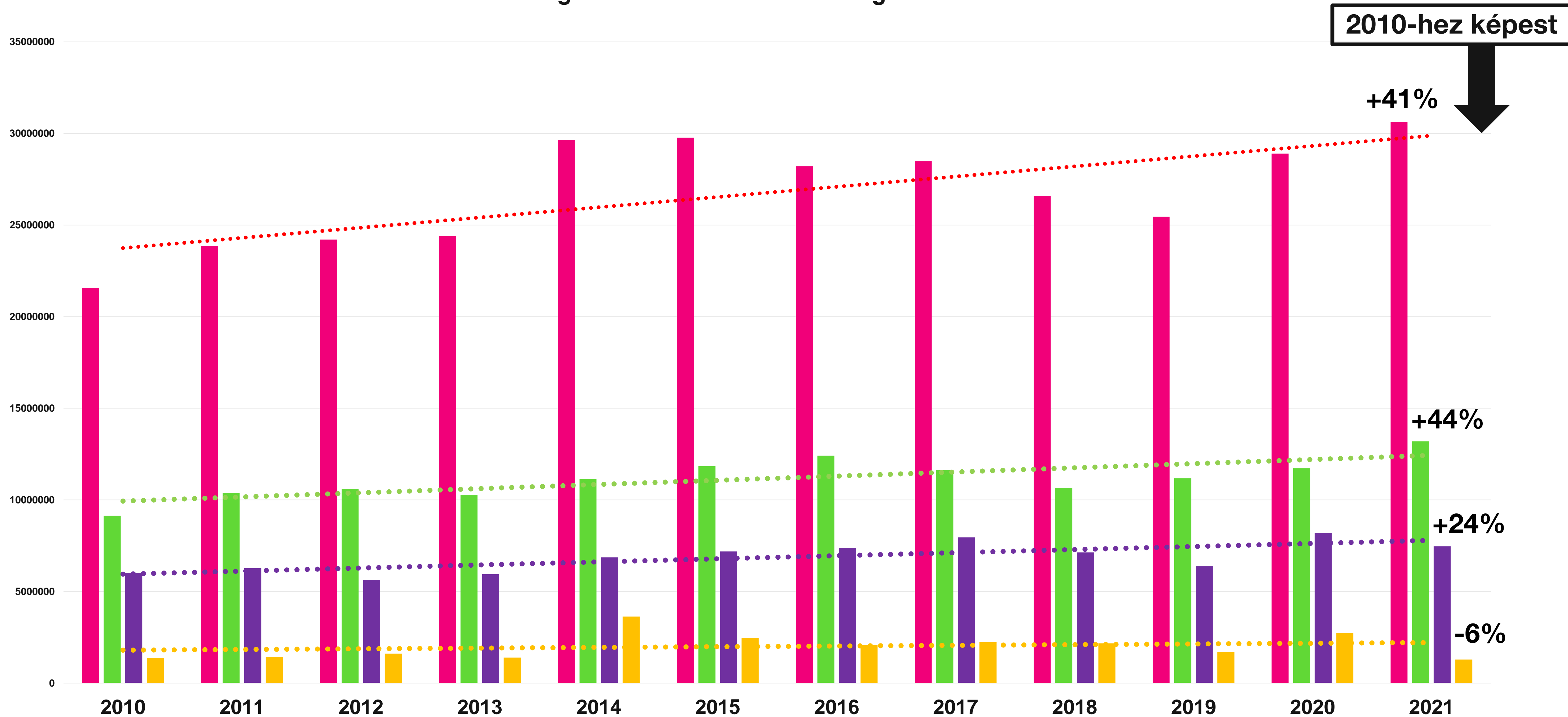

Pesticide
Action
Network
Europe

BEVEZETÉS I.

■ Összes szerforgalom ■ Herbicid ■ Fungicid ■ Inszekticid

» Megítélésük sokat változott - nem várt másodlagos hatások, nem célszervezetekre gyakorolt káros biológiai hatások révén:

- vízszennyező képesség,
- (másodlagos) perzisztencia,
- gyakori környezeti megjelenés,
- akut toxicitás,
- krónikus toxicitás:
  - genotoxicitás, mutagenitás
  - reprotoxicitás, teratogenitás
  - immunmoduláns hatások
  - **karcinogenitás**
  - **hormonmoduláns hatás**

Kutatócsoportunk fókuszja:

Hatóanyagok, keverékek, készítmények

» **Környezeti előfordulásuk**

» **(Öko)toxikológiai hatások (herbicidek)**

» **Környezetbiztonsági kockázatok**

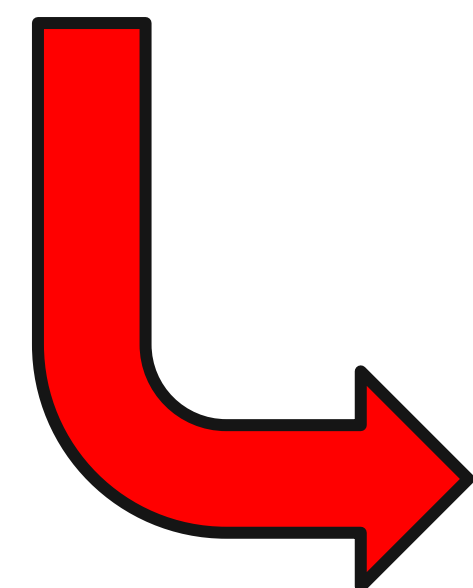

» **Környezeti/biológiai hatások miatt hatóanyagok betiltása, szükséghelyzeti engedélyezése.**

» **EU 2012 óta jelentősen csökkentette az újra-engedélyezett hatóanyagok számát.**

BEVEZETÉS III.

- » Expozíció során elsősorban **keverék-, ill. koktél hatásoknak** vannak kitéve az élőszervezetek – **(öko)toxikológiájuk hiányos vagy ismeretlen!**
- » Önálló toxicitása van a vegyületnek - **egymás hatását erősítő/gyengítő (szinergista, additív, antagonistá hatások) toxikológiai interakciók?!**
- » **Peszticid készítmények toxicitásának, biológiai hatásainak vizsgálata hiányos!**

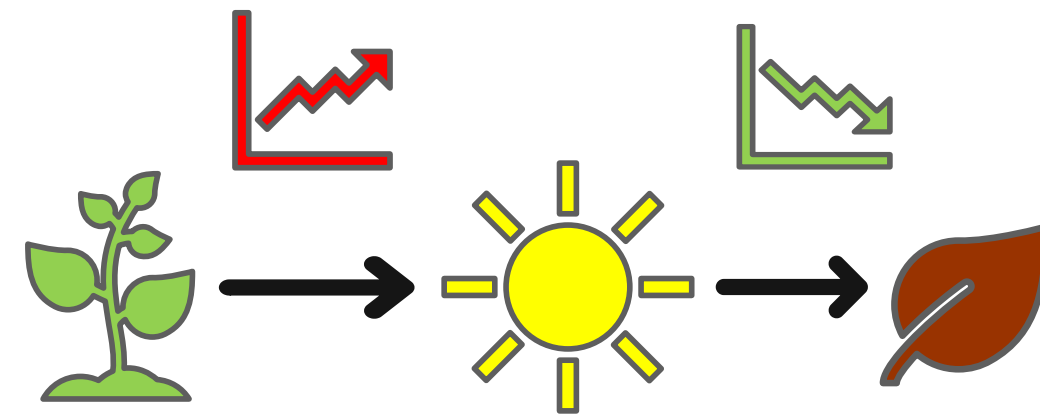

Készítmények engedélyezése tagállami hatáskörbe tartozik → nem megfelelő!

- » Hatóanyagok mellett jelenlévő, sokszor ismeretlen **formázó-, segédanyagok** **pesticid hatás tekintetében közömbösek**, de **toxikológiai értelemben már nem feltétlenül!**
- » Valóban a **hatóanyag(ok)** a **legtoxikusabb összetevői a készítményeknek?**

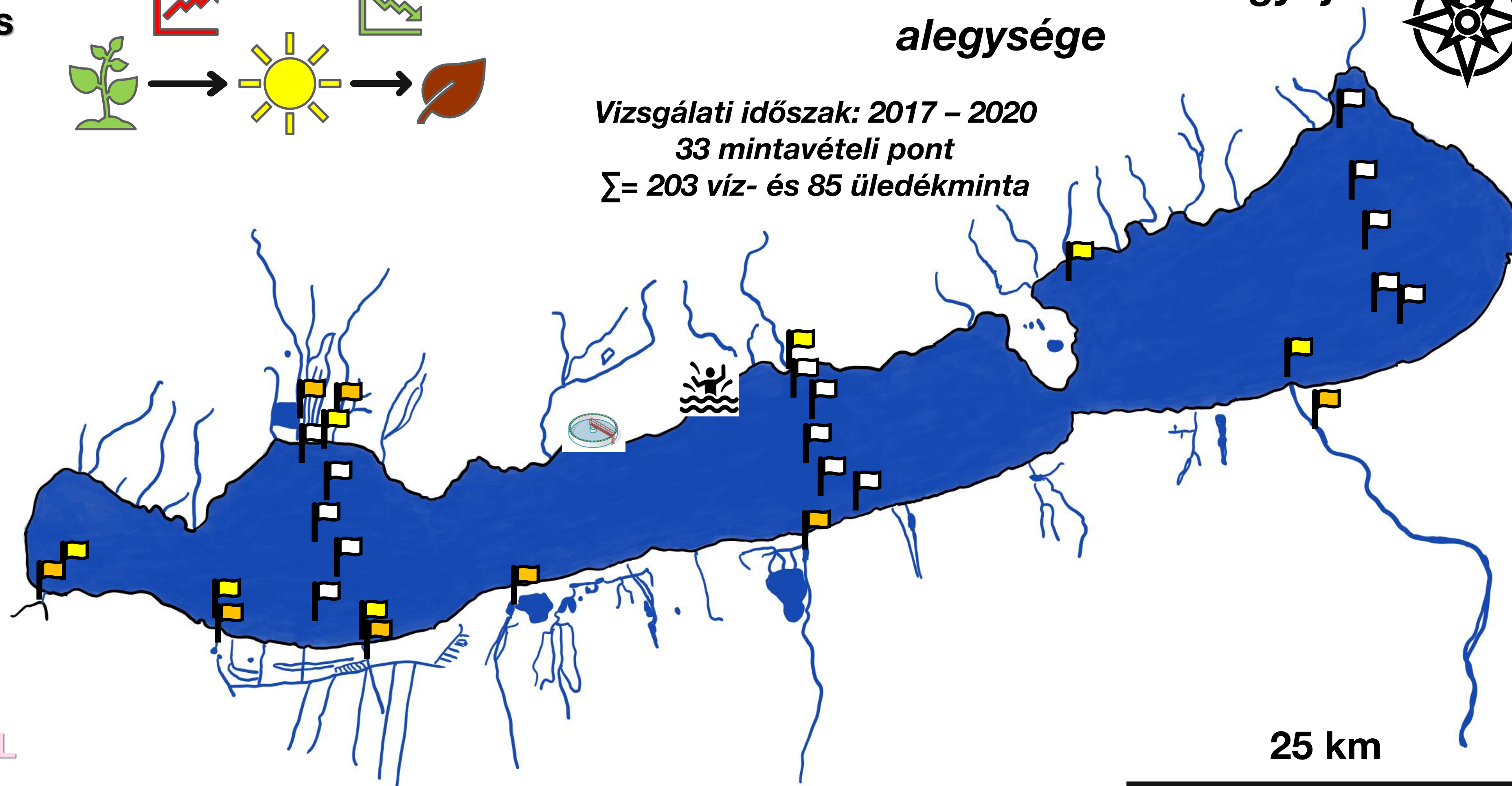
KÖRNYEZETI ELŐFORDULÁSUK

53 vegyület: 25 herbicid,
15 fungicid,
12 (9[†]) inszekticid/repellens

A Balaton és közvetlen részvízgyűjtő alegysége

Vizsgálati időszak: 2017 – 2020
33 mintavételi pont
 $\Sigma = 203$ víz- és 85 üledékminta

Előfordulási gyakoriság:

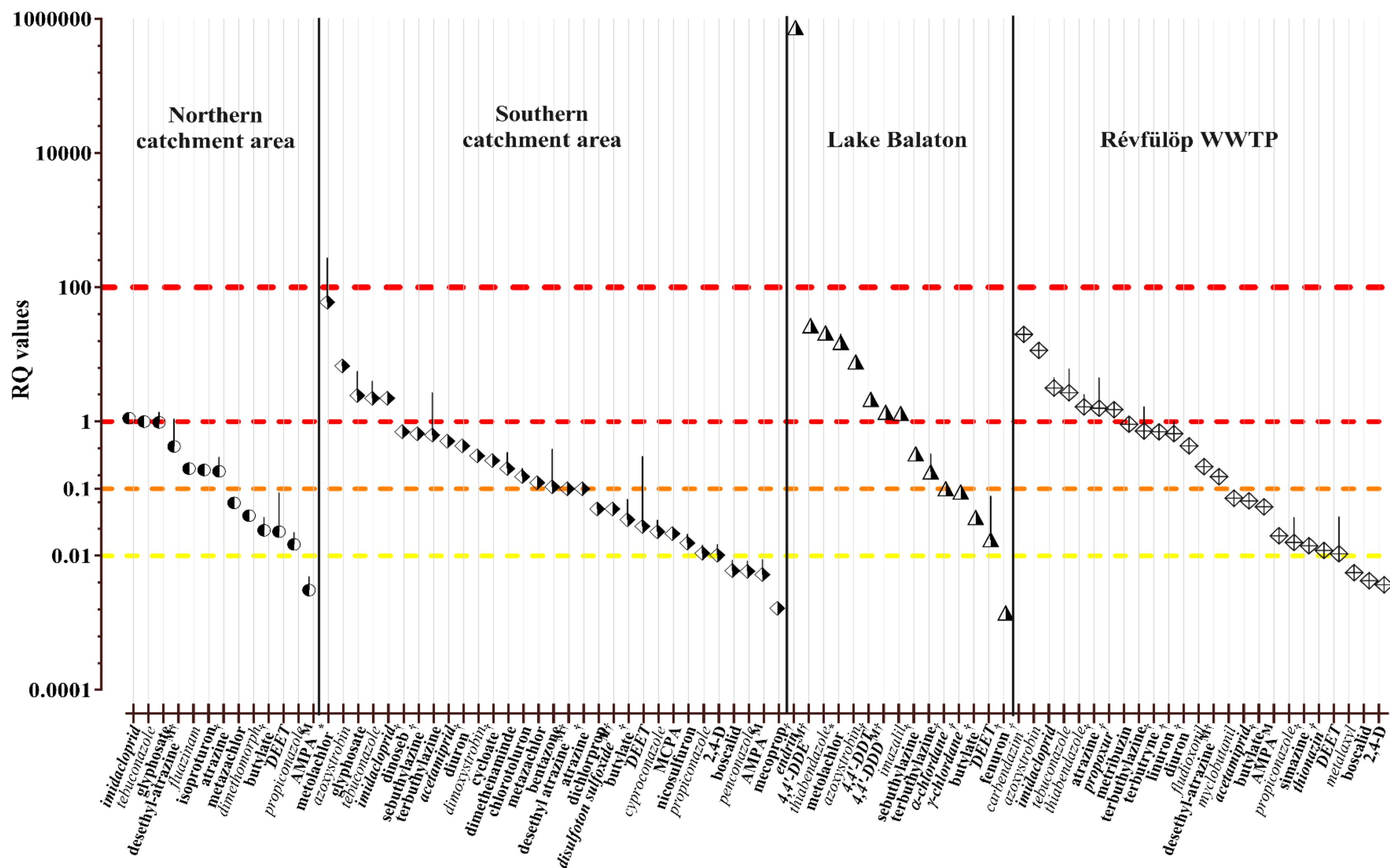
1. *terbuthylazine* - 36,5%
2. **DEET** - 35%
3. *desethyl-atrazine*[†] - 15,3%
4. **metolachlor** - 12,8%
5. **AMPAM**^M - 10,3%
6. *atrazine*[†] - 8,9%

Maximum koncentráció:

1. **AMPAM**^M - 3,0 µg/L
2. **glyphosate** - 2,0 µg/L
3. **DEET** - 1,57 µg/L
4. *atrazine*[†] - 0,45 µg/L
5. *desethyl-atrazine*[†] - 0,28 µg/L
6. *terbuthylazine* - 0,16 µg/L
7. **metolachlor** - 0,11 µg/L

KÖRNYEZETI KOCKÁZATAIK

Környezeti kockázatbecslés (RQ)

Északi régió: 13 vegyület –

4 magas, 3 közepes

Déli régió: 31 vegyület –

5 magas, 13 közepes

Balaton: 15 vegyület –

8 magas, 3 közepes

Révfülöp SZVT: 25 vegyület –

9 magas, 5 közepes

Magas kockázat:

Herbicidek

glyphosate

atrazine[†]

desethyl-atrazine[†]

terbuthylazine

metolachlor

Fungicidek (*tebuconazole, azoxystrobin,*

thiabendazole, carbendazim[†])

POP inszekticidek (DDT[†] és

metabolitok, endrin)

Neonikotinoid inszekticidek

(*imidacloprid, acetamiprid*)[†]

Tóth et al. *Environmental Sciences Europe* (2022) 34:50
<https://doi.org/10.1186/s12302-022-00630-2>

 Environmental Sciences Europe

RESEARCH

Open Access

Spatiotemporal analysis of multi-pesticide residues in the largest Central European shallow lake, Lake Balaton, and its sub-catchment area

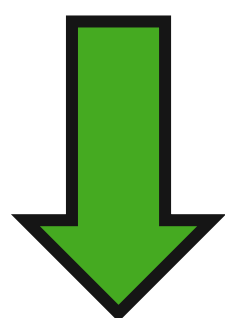

Gergő Tóth^{1†}, Judit Háhn^{1†}, Sándor Szoboszlay^{1*}, Péter Harkai¹, Milán Farkas¹, Júlia Radó^{1,2}, Balázs Göbölös¹, Edit Kaszab¹, István Szabó¹, Béla Urbányi¹ and Balázs Kriszt¹

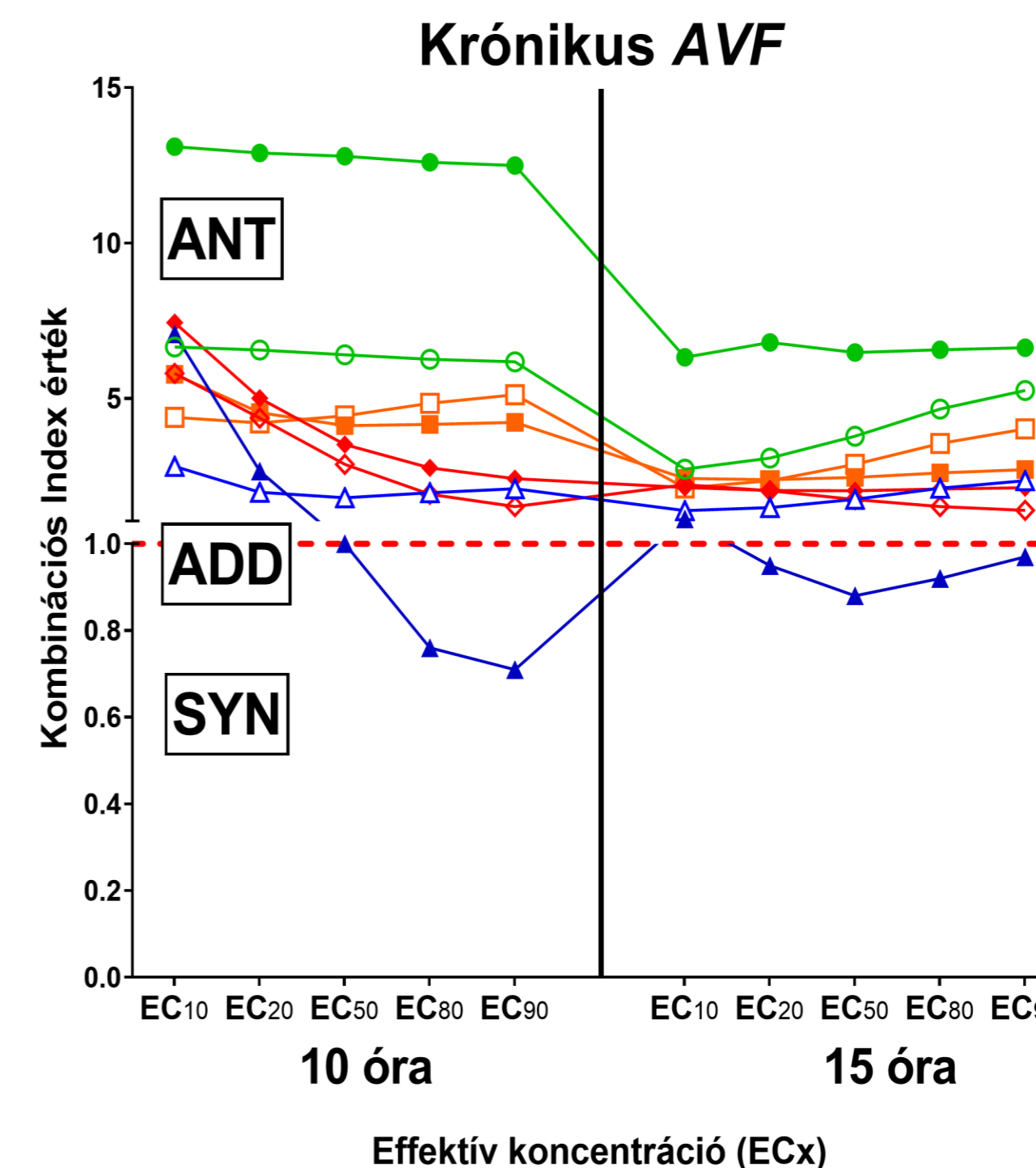
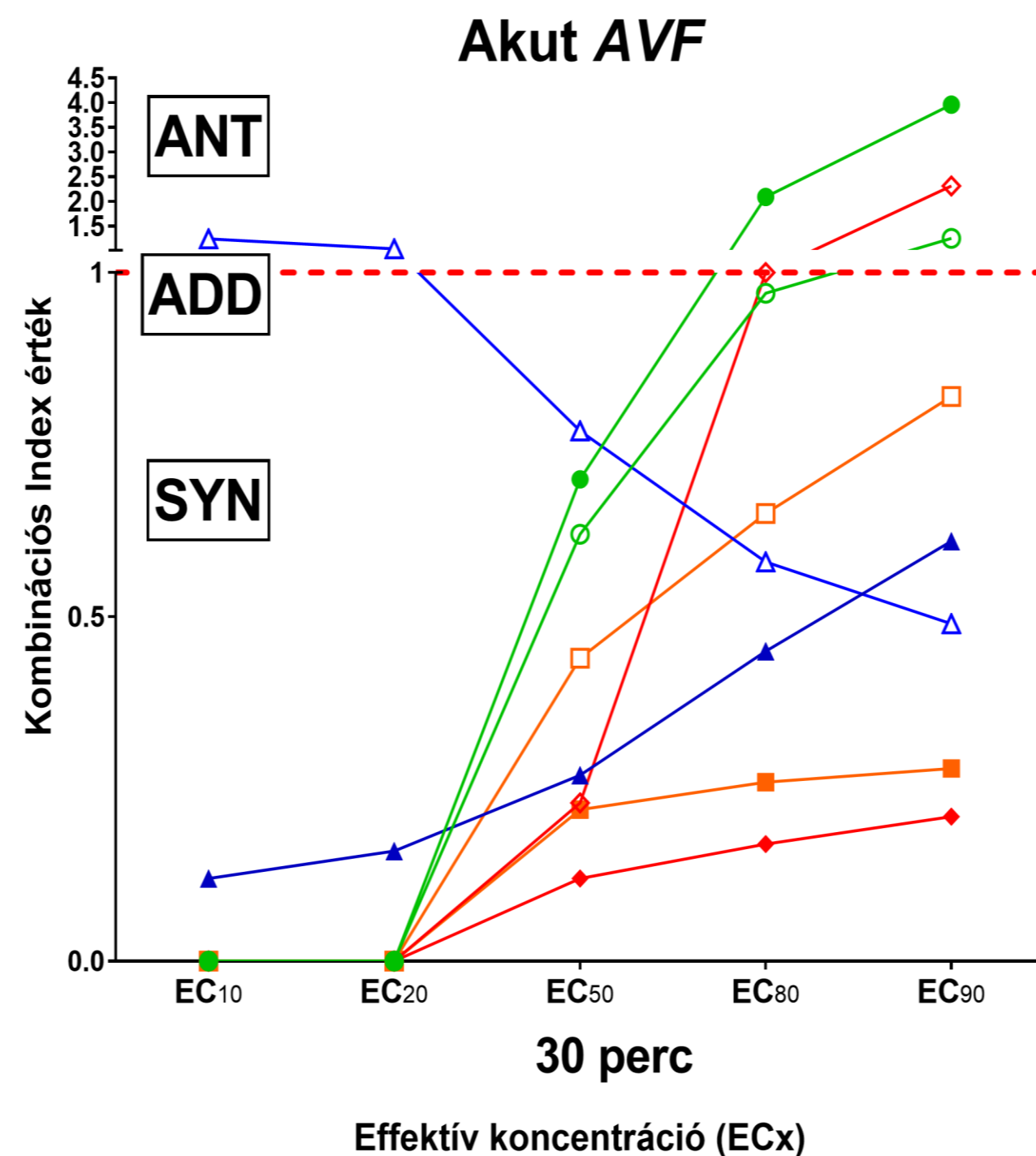
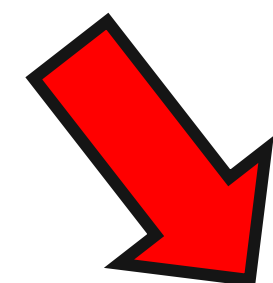
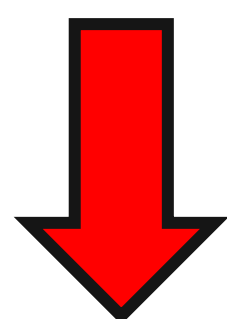
<https://doi.org/10.1186/s12302-022-00630-2>

Hatóanyag keverékek *in vitro* sejtoxikus hatásai: módszerfejlesztett, krónikus hatásmérő teszttel

terbuthylazine
S-metolachlor
mesotrione

Növényvédelmi
szempontból
kombinációkban

Aliivibrio fischeri
(NRRL B-11177)

Antagonizmus (ANT - $2+3=3$) Additív (ADD - $2+3=5$) Szinergizmus (SYN - $2+3=10$)

Egymás hatását erősítő/gyengítő toxikológiai interakciók lépnek fel.

Akut citotoxikus hatás tekintetében egymás szinergista vegyületei.

Ecotoxicology and Environmental Safety 185 (2019) 109702

ELSEVIER

Contents lists available at ScienceDirect

Ecotoxicology and Environmental Safety

journal homepage: www.elsevier.com/locate/ecoenv

Acute and chronic toxicity of herbicides and their mixtures measured by *Aliivibrio fischeri* ecotoxicological assay

Gergő Tóth^a, Judit Háhn^{b,*}, Balázs Kriszt^a, Sándor Szoboszlay^a

^a Szent István University, Faculty of Agricultural and Environmental Sciences, Department of Environmental Safety and Ecotoxicology, 1 Páter Károly Street, Gödöllő, 2100, Hungary

^b Szent István University, Regional University Center of Excellence, 1 Páter Károly Street, Gödöllő, 2100, Hungary

<https://doi.org/10.1016/j.ecoenv.2019.109702>

(ÖKO)TOXIKOLÓGIAI HATÁSAIK

Még több koktél: peszticidek (és gyógyszerek)

Aliivibrio fischeri
(NRRL B-11177)

S-metolachlor, tebuconazole és terbuthylazine

(diclofenac, ibuprofen, carbamazepine)

együttes hatásai 2 trofitási szinten

zebrafish embryo toxicity
assay

Koktélok **73%-ában szinergia**

Legtoxikusabb koktélokban ott van a **terbuthylazine**, bár önmagában nem mérgező

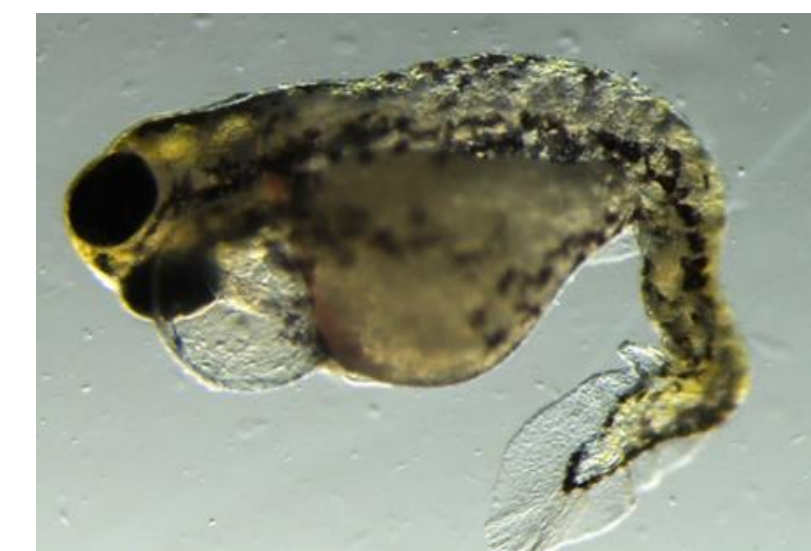
A **terbuthylazine** a koktélok 75%-ban **felerősítette a toxicitást!**

Koktélok **50%-ában** már 10%-os letális koncentráción is **szinergia**

Legtoxikusabb koktélokban jelen van egy vagy több **peszticid**

A **terbuthylazine** jelentősen hozzájárult a **teljes testtorzulás** kialakulásához

A környezetben ezek a vegyületek együtt is előfordulnak!

(ÖKO)TOXIKOLÓGIAI HATÁSAIK

MAGYAR AGRÁR- ÉS
ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM
AKVAKULTÚRA ÉS
KÖRNYEZETBIZTONSÁGI INTÉZET

KÖRNYEZETI ELEMÉKBEN GYAKRAN DETEKTÁLHATÓ GYÓGYSZER- ÉS PESZTICID HATÓANYAGOK ÉS KEVERÉKEIK SZUBLETÁLIS TOXIKOLÓGIAI HATÁSAINAK VIZSGÁLATA ZEBRADÁNIÓ (*DANIO RERIO*) EMBRIÓN

BOCK Illés, GÖBÖLÖS Balázs, CSENKI-BAKOS Zsolt, TÓTH Gergő, URBÁNYI Béla, KRISZT Balázs, SZOBOSZLAY Sándor, HÁHN Judit

Akvakultúra és Környezetbiztonsági Intézet, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, 2100 Gödöllő, Páter K. u. 1., e-mail: bock.illes@uni-mate.hu

In vitro citotoxikus, direkt ösztrogén, androgén hatásmérő tesztekkel

Glyphosate és készítményei AMPA, POEA

III. forgalmi kategóriájú,
szabadon hozzáférhető
készítmények!

Kiskerti/háztartási dózis:
0,66 – 2,0%

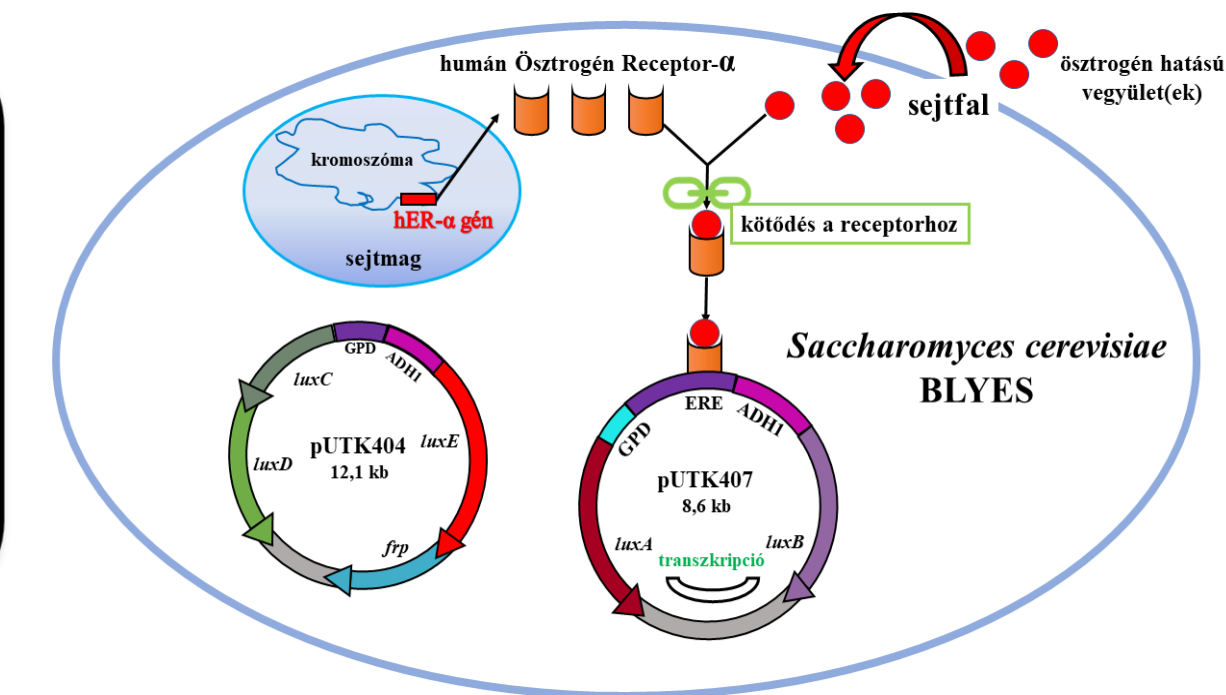
Mezőgazdasági dózis:
0,2 – 3,5%

Glyphosate hatóanyag
AMPA metabolit

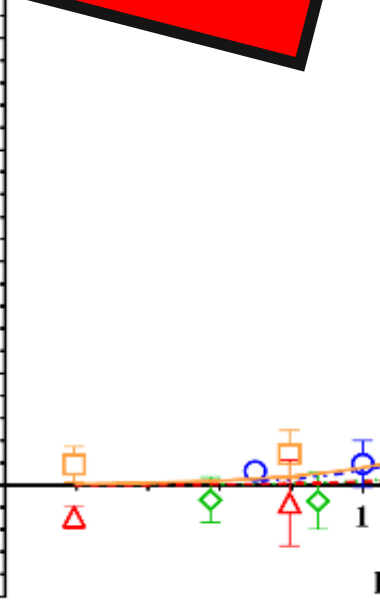
POEA

Vizsgált 13 készítmény citotoxikus és 7 ösztrogén, 4 androgén, 3 ösztrogén- és androgén hatású

A vizsgált POEA-mentes, szabad hozzáférhetőségű készítményeknek a fele hormonálisan aktív.

Biolumineszcencia (kontroll %-ában)

**! Ajánlott alkalmazási dózis alatt
1-4 nagyságrenddel !**

608 SL® (DMA-só)
0)
M-só)
P® (DIAM-só)
P-só)

Environmental Pollution 265 (2020) 115027

ELSEVIER

Contents lists available at [ScienceDirect](#)

Environmental Pollution

journal homepage: www.elsevier.com/locate/envpol

Cytotoxicity and hormonal activity of glyphosate-based herbicides[☆]

Gergő Tóth^a, Judit Háhn^{b,*}, Júlia Radó^a, Diána A. Szalai^a, Balázs Kriszt^a,
Sándor Szoboszlay^a

^a Szent István University, Faculty of Agricultural and Environmental Sciences, Department of Environmental Protection and Safety, 1 Páter Károly Street, Gödöllő, 2100, Hungary

^b Szent István University, Regional University Centre of Excellence, 1 Páter Károly Street, Gödöllő, 2100, Hungary

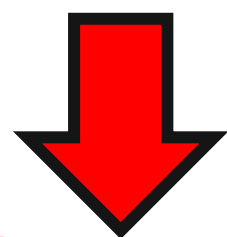
<https://doi.org/10.1016/j.envpol.2020.115027>

(ÖKO)TOXIKOLÓGIAI HATÁSAIK

Glyphosate és készítményei, AMPA

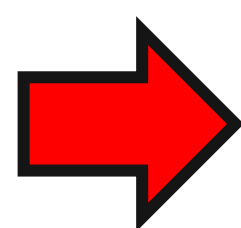
Vizsgálati végpontok:

1. Mortalitás
2. Szubletális tünetek
3. Ösztrogénhatás

1. Az **50%-os letális koncentrációk az alkalmazási dózisok alatt** (50-180 mg/L a.e.)

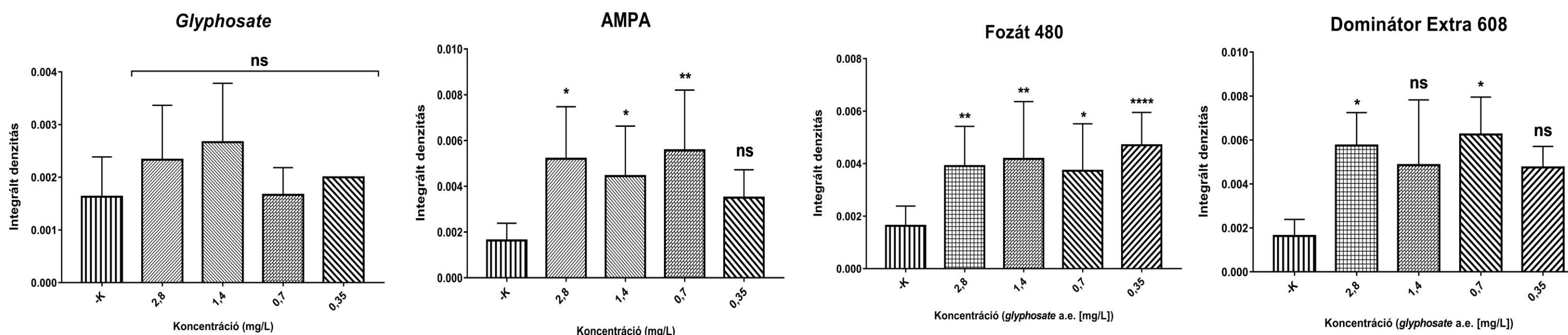
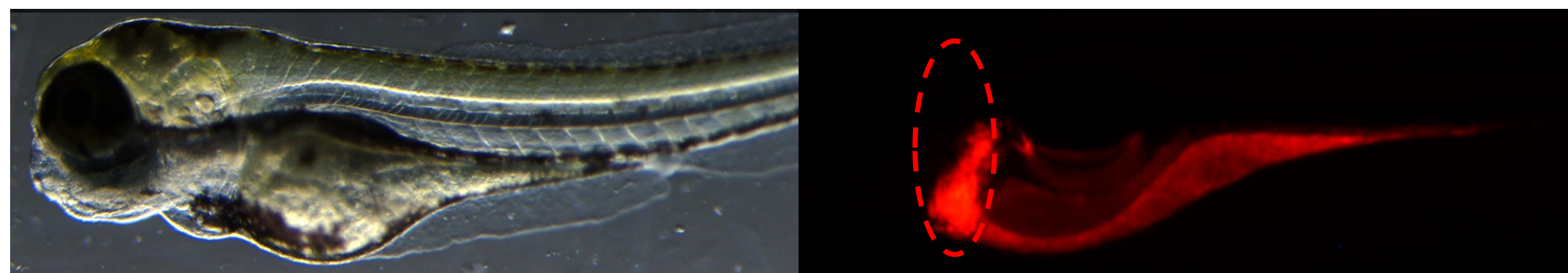
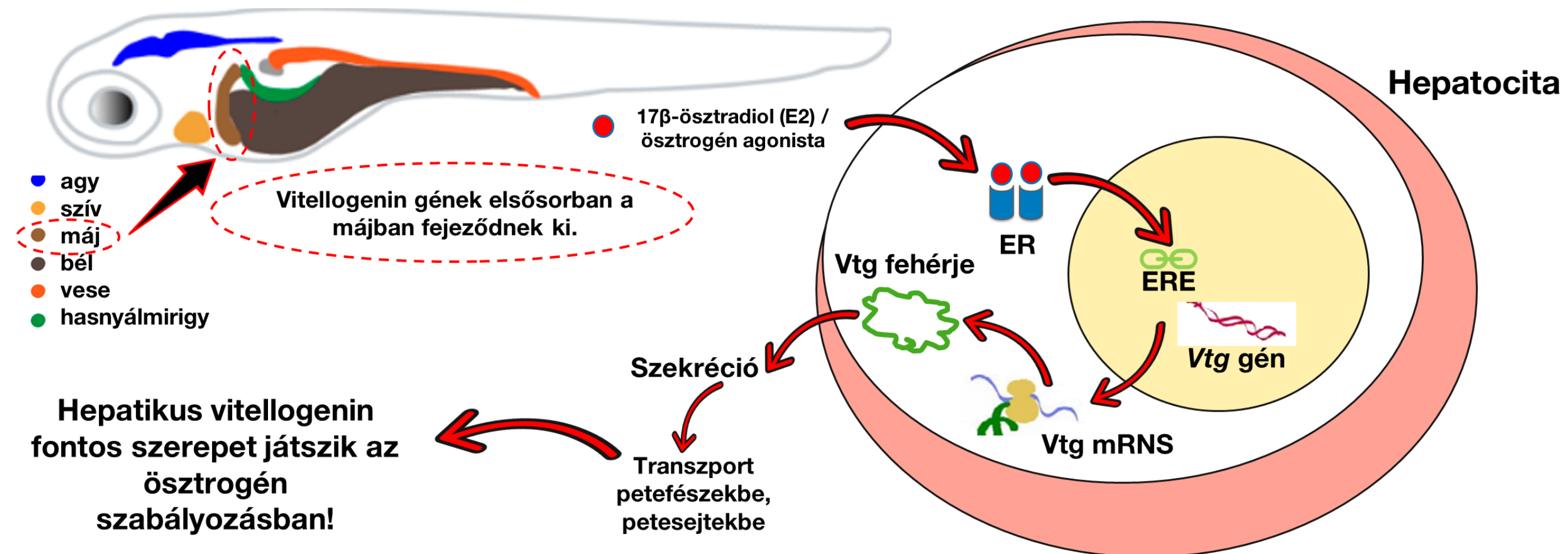
2. **Szubletális tünetek** nem koncentráció-függő módon, az **alkalmazási dózisok alatt jelentkeznek. Tipikus fejlődési rendellenességek kialakulása környezetileg releváns koncentrációkon (is).**

3. **Mérsékelt/enyhe ösztrogénhatás, környezetileg releváns koncentrációkon is.**

In vivo akut, transzgenikus halembrió teszt - ösztrogénhatás

vtg bioripporter *Danio rerio* [Tg(vtg1:mCherry)]

(ÖKO)TOXIKOLÓGIAI HATÁSAIK

Glyphosate és készítményeinek vizsgálata transzgenikus zebradánióembrió-modellen

Tóth Gergő,^a Háhn Judit,^a Bock Illés,^b Bakos Katalin,^{b,c} Szoboszlay Sándor,^a Kaszab Edit,^a Szabó István,^b Urbányi Béla,^d Kriszt Balázs^a és Csenki Zsolt^b

^aMATE Akvakultúra és Környezetbiztonsági Intézet, Környezetbiztonsági Tanszék, Gödöllő; ^bMATE Akvakultúra és Környezetbiztonsági Intézet, Környezettóxicológia Tanszék, Gödöllő; ^cPremontrei Iskolaközpont, Gödöllő; ^dMATE Akvakultúra és Környezetbiztonsági Intézet, Halgazdálkodási Tanszék, Gödöllő – e-mail: toth.gergo@uni-mate.hu

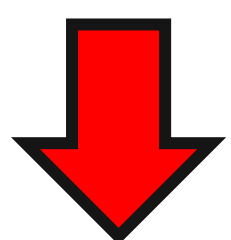
Herbicide készítmények hormonhatás vizsgálata hal modellszervezeten

Dr. Tóth Gergő
Akvakultúra és Környezetbiztonsági Intézet
Környezetbiztonsági Tanszék

Glyphosate és készítményei POEA

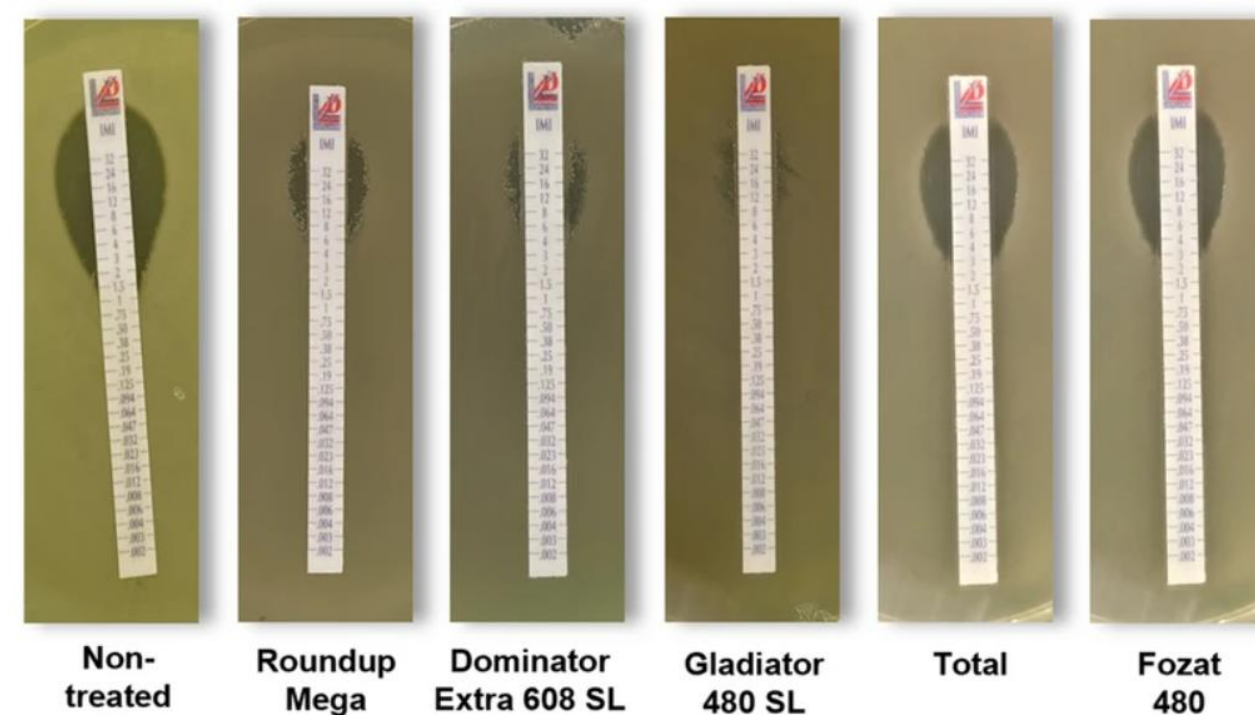
+

Környezeti-eredetű és
klinikai *Pseudomonas*
aeruginosa törzsek (4 és 1)

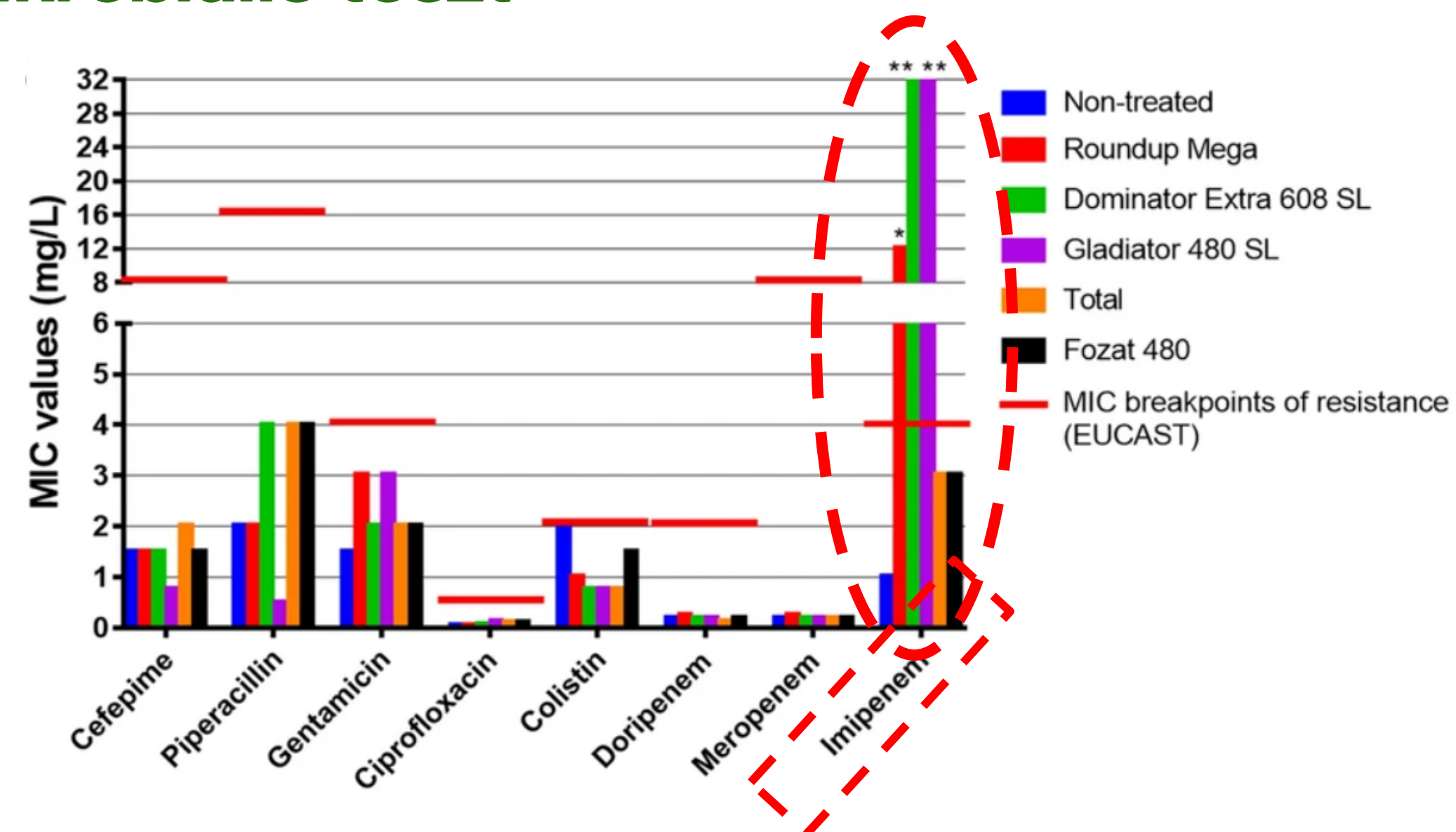

**Toleránsak az 1-4%-os
(v/v) készítményekre**

In vitro nem-konvencionális, szubletális végponton alapuló mikrobiális teszt

Fenotípusosan detektálható
tulajdonság – antibiotikum
rezisztencia

Mivel az imipenem a humán gyógyászatban jelenleg az egyik leghatékonyabbnak tekintett antibiotikum, így a glyphosate hatására kialakuló rezisztencia hosszútávon veszélyeztetheti a multirezisztens kórokozók elleni küzdelmet.

scientific reports

OPEN

Glyphosate and glyphosate-based herbicides (GBHs) induce phenotypic imipenem resistance in *Pseudomonas aeruginosa*

Judit Háhn^{1,4}, Balázs Kriszt^{1,4}, Gergő Tóth¹, Dongze Jiang¹, Márton Fekete¹, István Szabó², Balázs Göbölös¹, Béla Urbányi³, Sándor Szoboszlay^{1,4} & Edit Kaszab^{1,4}✉

<https://doi.org/10.1038/s41598-022-23117-9>

- » **Európa szinten közép mezőny a kimutatott peszticidek számában**
- » **Gyakran alkalmazott, nagy szerforgalmú peszticidek**
- » **Mérsékelt és magas vízdékonyságú gyomirtó szerek túlsúlyban**
- » **Perzisztens (nagy felezési idejű) vegyületek**
- » **Betiltott vegyületek és bomlástermékeik - illegális felhasználás?**

- » **Peszticid keverékek környezeti kockázatainak pontosabb megállapítása.**
- » **Toxikológiai szempontból egymásra hatás gyakorolhatnak a vegyületek.**
- » **Készítményeknek gyakran nagyobb a toxikus hatása.**
- » **Formázó és segédanyagok befolyásol(hat)ják a toxikológiai hatást.**
- » **Készítmények szabad hozzáférhetőségének felülvizsgálata és korlátozása!**
- » **Potenciális humán- és környezetegészségügyi kockázatok!**

Köszönöm a megtisztelő figyelmüket!

„A KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS MINISZTERIUM ÚNKP-22-4-II-MATE/8./Sz. KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSZÍROZOTT SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.”

INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI
MINISZTERIUM

GINOP 2.3.2.-15-2016-00004

NVKP_16-1-2016-0023

TKP2020-NKA-16

2020-1.1.2-PIACI-KFI-2021-00239

happy fish

Kombinált *in vitro* módszer fejlesztése

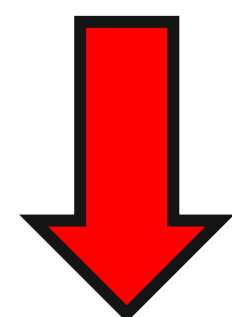
Atrazine[†]

↓

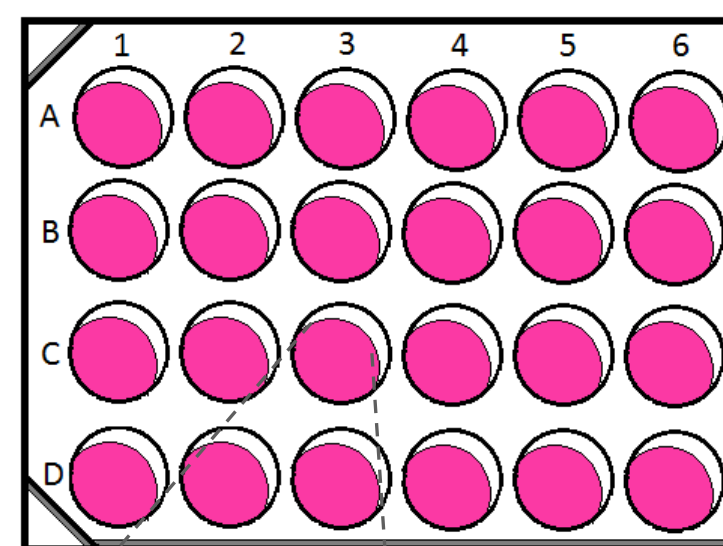
Vízszenyező képesség

Perzisztencia

Ismert hormonmoduláns hatás – aromatáz induktor

1. Steroidogenesis assay
H295R sejtvonal

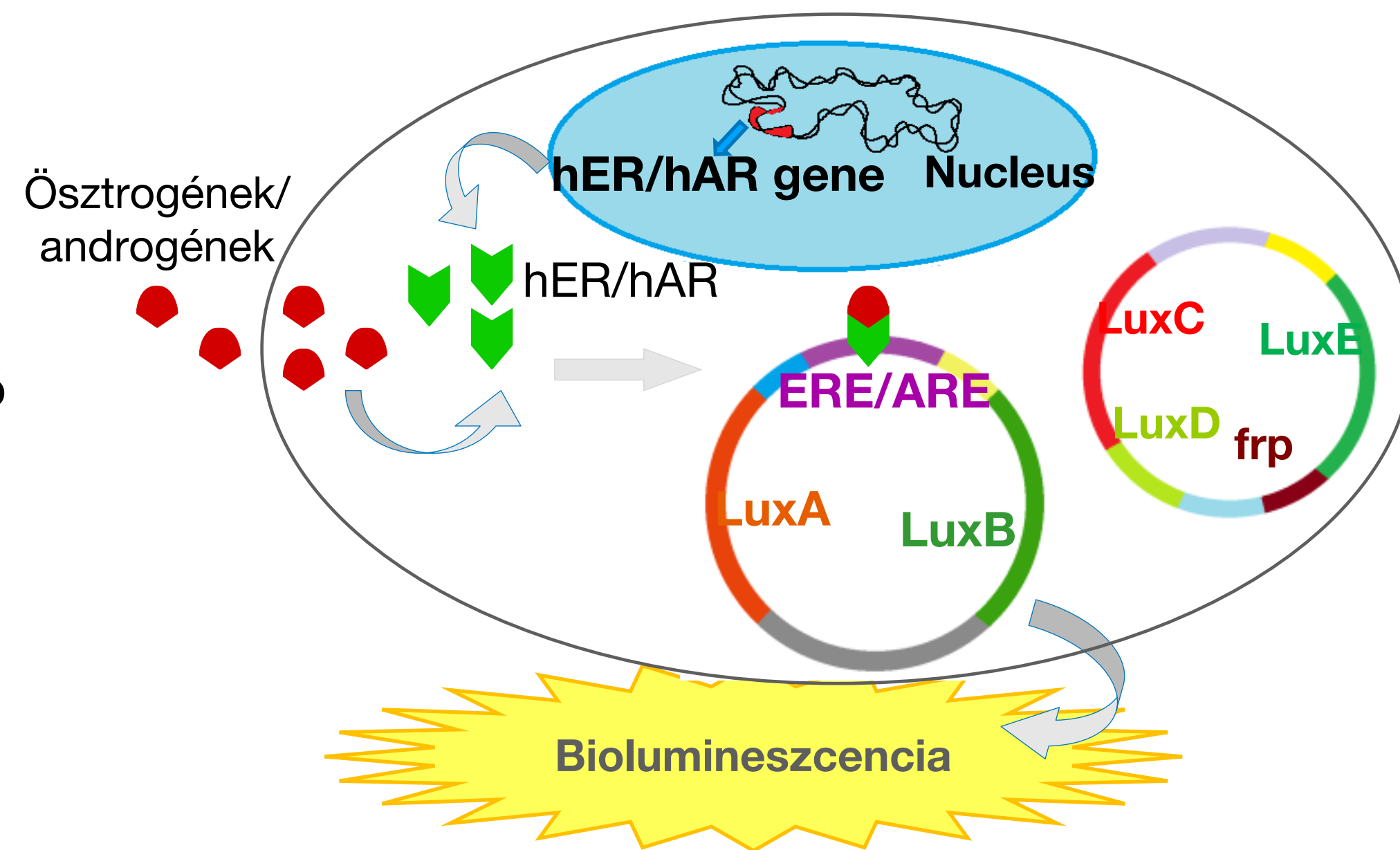

H295R sejtek

TESZTANYAG

Felülúszó
48 órás expozíció után

2. BLYES/BLYAS bioreporter teszt
ösztrogén-/androgénhatás mérésére

Atrazine[†] indirekt, endokrin rendszert megzavaró hatás kimutatása –

mind az ösztrogén, mind az androgén hatású hormonok szintézisére induktív hatást gyakorol.